

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО УПРАВЛІННЯ
ФОРМУВАННЯМ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
ВИПУСКНИКІВ ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ**

*Бухун А.Г., к.пед.н., доцент,
Осипенко С.М., к.е.н, доцент,
Національна академія Національної гвардії України*

Ефективне вирішення завдань, що стоять перед формуваннями сил безпеки і оборони України визначається перед усім якістю підготовки кадрів у відповідних вищих навчальних закладах. Сучасний етап розвитку військової освіти характеризується пошуком і впровадженням шляхів, що дозволяють забезпечувати радикальне підвищення професіоналізму майбутніх офіцерів, заснованих на використанні положень компетентностного підходу. Підготовка офіцерів в вищих навчальних закладах є дуже складним за структурою та змістом процесом і потребує координації та узгодженості усіх його складових. Тому актуальним постає завдання розробки методичних положень з управління формуванням професійної компетентності випускників ВВНЗ.

Аналіз відомих напрацювань у педагогічній теорії і практиці як цивільних, так і військових ВНЗ показує, що має місце недостатня розробленість науково-теоретичних і організаційно-методичних аспектів управління формуванням професійної компетентності майбутніх фахівців. Потреба вирішення даних питань об'єктивно приводить до необхідності розробки схеми управління навчальним процесом у ВВНЗ, яка б відповідала вимогам системного підходу та включала зворотні зв'язки із замовником.

Управління формуванням професійної компетентності в ВНЗ повинно виступати як процес взаємно-адаптивної взаємодії суб'єкта, об'єкта і середовища управління, істотними ознаками якого виступають: управління організоване і спрямоване на досягнення цілком певних результатів; результати заздалегідь спрогнозовані з можливим ступенем точності в зоні потенційного розвитку об'єкта управління; управління здійснюється з урахуванням варіативності структурної, функціональної та цільової його складових, спрямованих на задоволення потреб замовника.

Визначимо поняття управління формуванням професійної компетентності майбутніх офіцерів – випускників ВВНЗ як узгоджену за цілями, у часі, просторі та по виконавцях системну сукупність взаємопов'язаних дій суб'єкту та об'єкту управління для досягнення потрібного рівня професійної компетентності здобувачів освіти в процесі їх навчання.

В загальному змістовному виді задачу управління формуванням професійної компетентності майбутніх офіцерів можна сформулювати так: на основі заздалегідь визначеного складу професійних компетенцій офіцерів певної спеціальності сформувати необхідний навчально-методичний комплекс для забезпечення потрібного рівня їх компетентностей, організувати його використання та контроль в ході їх формування і прийняття за його результатами необхідних коригувальних заходів.

Виходячи зі змісту сформульованої задачі управління формуванням професійної компетентності офіцерів її виконання можна представити у виді наступних семи етапів.

На першому етапі проводиться визначення складу компетенцій офіцерів, на основі яких в процесі навчання у випускників ВВНЗ формуються відповідні компетентності. Слід зазначити, що існуючими керівними документами перелік компетентностей випускників ВВНЗ

визначається замовником згідно відповідному стандарту вищої освіти. Такі компетенції носять загальний зміст і для їх використання при формування потрібного навчального матеріалу потребують певної деталізації, тобто формуванню переліку окремих складових, компонентів за кожною загальною компетенцією. Формування складових передбачає ретельний аналіз існуючих нормативних документів, що визначають обов'язки за посадою призначення випускника, а також вимоги до нього як особистості.

На другому етапі проводиться формування моделі компетентності випускника. В загальному виді модель характеризує залежність рівня компетентності випускника як результату навчання від факторів, що його визначають.

Модель повинна задовольняти наступним вимогам:

- повнота відображення потрібних компетенцій для виконання функціональних обов'язків за відповідною посадою призначення;
- можливість кількісного виміру рівня сформованості компетентностей в ході та за результатами навчального процесу як по окремих складових, так і в цілому;
- використання інформації для розрахунків по моделі безпосередньо з навчального процесу академії;
- простота моделі та зручність у її використанні.

Враховуючі сформульовані вимоги пропонується вибрати формалізовано-змістовну форму моделі, в якій загальний рівень компетентності випускника має вид детермінованої математичної залежності від оцінки окремих складових компетентностей з урахуванням їх вагомості, а залежність цих оцінок від визначаючих їх факторів має змістовний вигляд і формується експертним методом. На основі сформованої моделі в процесі управління розраховується потрібний, поточний, підсумковий та фактичний рівні компетентності.

Обґрунтування потрібного рівня компетентностей випускника ВВНЗ проводиться на наступному, третьому етапі розв'язання задачі управління на основі вимог, що пред'являються замовником і які повинні мати кількісний вираз за кожною компетентністю з їх загального переліку, сформованого на першому етапі. Потрібну оцінку рівня компетентності з боку замовника доцільно мати як в цілому, так й по кожній її складовій. На основі відомої загальної оцінки методом зворотного рахунку по запропонованим моделям визначаються потрібні оцінки кожної компоненти компетентностей.

На основі сформованих потрібних оцінок рівня компетентностей та їх компонентів проводиться обґрунтування планів навчального процесу в академії (четвертий етап розв'язання задачі управління). По суті проводиться розробка комплексу начально-методичних матеріалів для організації навчального процесу за відповідною спеціальністю та спеціалізацією і формування потрібного рівня компетентностей.

На п'ятому етапі передбачається виконання комплексу заходів з організації навчального процесу у відповідності зі сформованими навчально-методичними документами. Основою вимогою при виконанні етапу є якісне проведення запланованих занять з обов'язковим оцінюванням рівня сформованих у здобувачів знань, умінь та навичок у відповідностями зі визначеними критеріями. За таких умов з'являється можливість розрахунку рівня сформованості компетентностей за результатами контролю поточної успішності, який здійснюється на шостому етапі управління.

Поточний контроль можна розділити на оперативний, рубіжний та підсумковий. Оперативний контроль проводиться в ході навчального процесу шляхом аналізу поточної успішності і оцінки поточного рівня певної компетентності. Рубіжний контроль проводиться за результатами навчання за семестр та навчальний рік. Підсумковий контроль – це

контроль рівня практично сформованих компетентностей випускника по закінченні закладу. По суті це прогностичний рівень його компетентностей, з якими він направляється у війська для виконання обов'язків за посадою призначення.

Порівняння прогностичного рівня компетентностей з потрібним характеризує по суті підсумковий результат освітньої діяльності ВВНЗ. Результати аналізу використовуються для корегування при необхідності складових комплексу навчально-методичної документації закладу за різними напрямками.

На заключному, сьомому етапі управління проводиться зовнішній контроль рівня сформованої у ВВНЗ компетентності випускників. Він передбачає складання за місцем служби у військах відзиву по формі, де відображаються отримані оцінки рівня компетентності виконаних випускником за певний період (наприклад, рік) функціональних обов'язків за тим переліком, за яким він готувався у закладі. За такими відзивами на основі запропонованих моделей розраховується фактичний рівень компетентності випускника, який повністю спів поставний для порівняння з прогностичною компетентністю. Аналіз прогностичної та фактичної компетентності випускників дозволяє визначити вплив факторів на їх можливе відхилення та розробити заходи для прийняття необхідних управлінських рішень.

Таким чином, запропонована схема управління формуванням компетентностей випускників ВВНЗ передбачає використання як її внутрішньої інформації, так і інформації ззовні, що формується у військах за місцем його служби. Це дозволить суттєво підвищити рівень аналізу якості навчального процесу у ВВНЗ та обґрунтованість управлінських рішень щодо його удосконалення.